

PŘÍBĚH JEDNOHO MRAVENIŠTĚ

Obsah

- Předmluva **2**
1. Po velkém boji **5**
 2. Královnino rozhodnutí **8**
 3. Princezny **12**
 4. Svatební let **16**
 5. Princezny Zota a Zita **20**
 6. Princezna Zeta **24**
 7. Ach, ty úžasné dělnice **27**
 8. Poplach v mraveništi **31**
 9. Mravenec poutníček **35**
 10. Co vyprávěl mravenec – poutníček **40**
 11. Mraveniště v zimě **45**

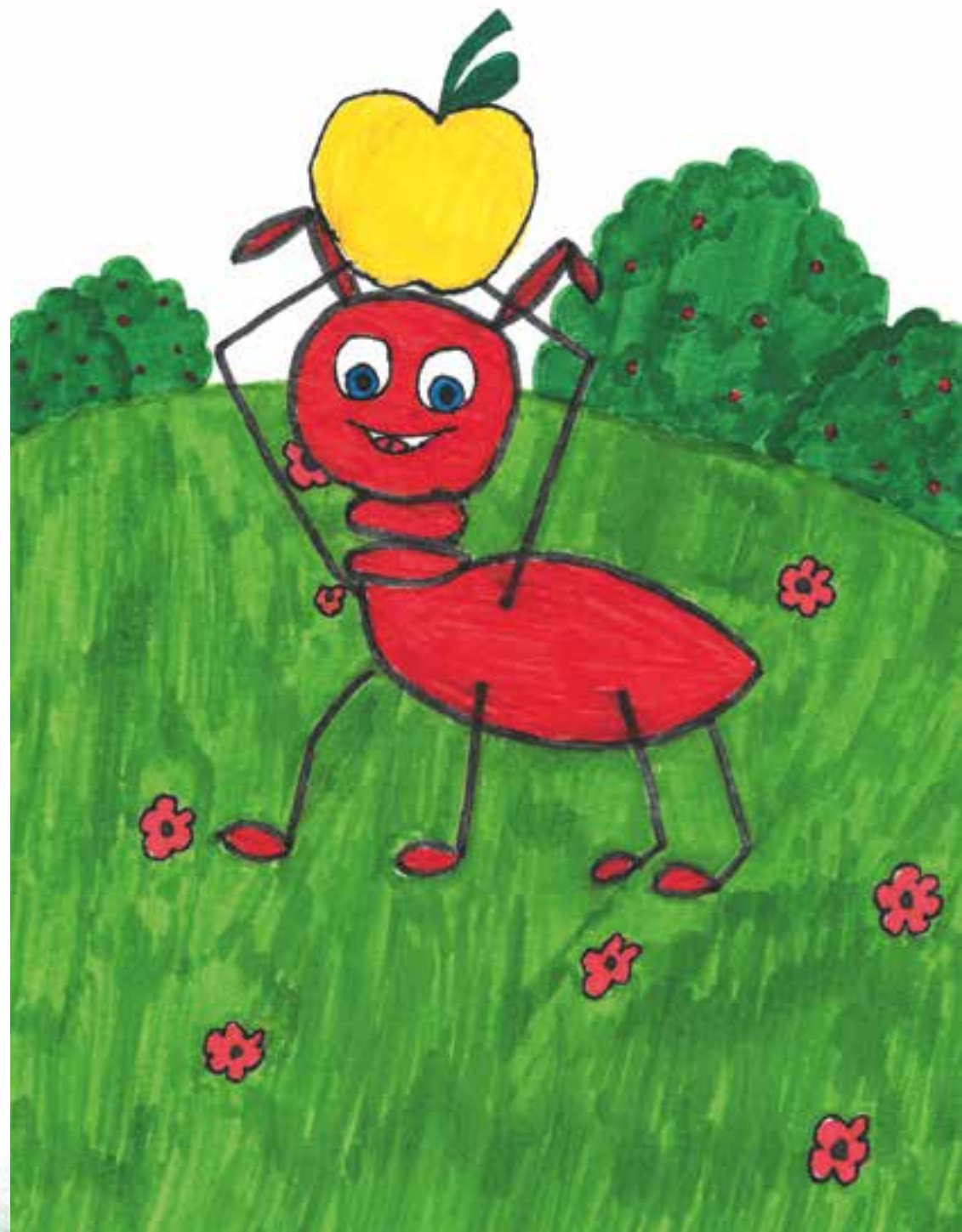
Předmluva

Jestlipak víte, co se říká o mravencích? Prý jednou přežijí lidstvo. Také se říká, že mravenců je na světě tolik, že kdyby někdo dokázal všechny zvážit, zjistil by, že jejich váha se skoro rovná váze všech lidí na světě. A víte, že mravenec unese věci, které jsou několikrát těžší než on sám? Že má tři páry nohou, které vyrůstají ze tří různých částí jeho těla? Že se dorozumívá čichem, hmatem a tichounkým vrzáním? Že se živí drobným a uhynulým hmyzem, semeny, zbytky ovoce, nektarem, někteří mravenci houbami? Také medovicí, kterou získávají z rostlin nebo mšic, které si proto rádi chovají. Ty jim potom slouží stejně jako člověku kravičky.

Mravenci žijí všude: v lesích, na loukách, na zahradách, na horách, na stromech, a dokonce i v lidských příbytích. Každý druh má trochu odlišné chování. Někteří jsou nechtění, jako třeba faraoni, kteří se rádi zabydlují zrovna v kuchyních nebo spížích, kde nacházejí spoustu dobrého jídla a jsou proto lidmi vyháněni. Jiní by nám naopak mohli být příkladem toho, jak spořádaně žít v lidské společnosti. Jsou to jedineční stavitelé, zemědělci a v případě potřeby i válečníci.

Jsou víc užiteční než škodliví. Likvidují uhynulý hmyz, loví ten přemnožený, obohacují půdu tím, že ji neustále

provrtávají stavbou a čištěním chodbiček, zanechávají tam všelijaké zbytky, čímž ji zúrodňují. Žijí v mravenčích koloniích, kterým říkáme mraveniště, kde každý z nich má svůj význam a úkol.

Nejdůležitější je jejich královna. Ta se stará o to, aby jejich kolonie nevymřela a má jediný úkol: klást vajíčka, z nichž se nejdřív líhnou larvy, ty se pak mění na kukly a z nich se nakonec vykuklí malí mravenečci. Celá doba od naklazení vajíčka až po vylíhnutí mladého mravenečka trvá asi pět týdnů. Důležití jsou také samečci, kteří zajistí oplodnění královny, což se může stát jen tehdy, když se královna rozhodne vylétnout na svatební let. Nejpotřebnější pro mraveniště jsou ale dělnice. Ty musí shánět potravu pro všechny, stavět a rozšiřovat mraveniště, hloubit komůrky pro vajíčka a larvy, čistit celé mraveniště, hlídat a bránit mraveniště svými kusadly a žihadly. A v době válek s jinými mravenci se nejstarší dělnice chovají jako vojáci.

Život mravenců je úžasně zajímavý. Co kdybychom se v následující pohádce podívali na příběh jednoho takového mraveniště? Snad se tak dozvíme o mravencích něco víc a třeba se u toho i pobavíme. Tak pojďme na to!

1. Po velkém boji

Královna Zata odpočívala. Rozhlížela se kolem sebe a pozorovala několik dělnic, které se s velkým úsilím snažily dát do pořádku mraveniště po nedávno skončené válce se sousedním mraveništěm.

„Co bych si bez vás počala?“ volala na jednu z nejstarších. „Byly jste tak statečné! Jenom díky vám zůstalo naše mraveniště uchráněné,“ chválila královna dělnice.

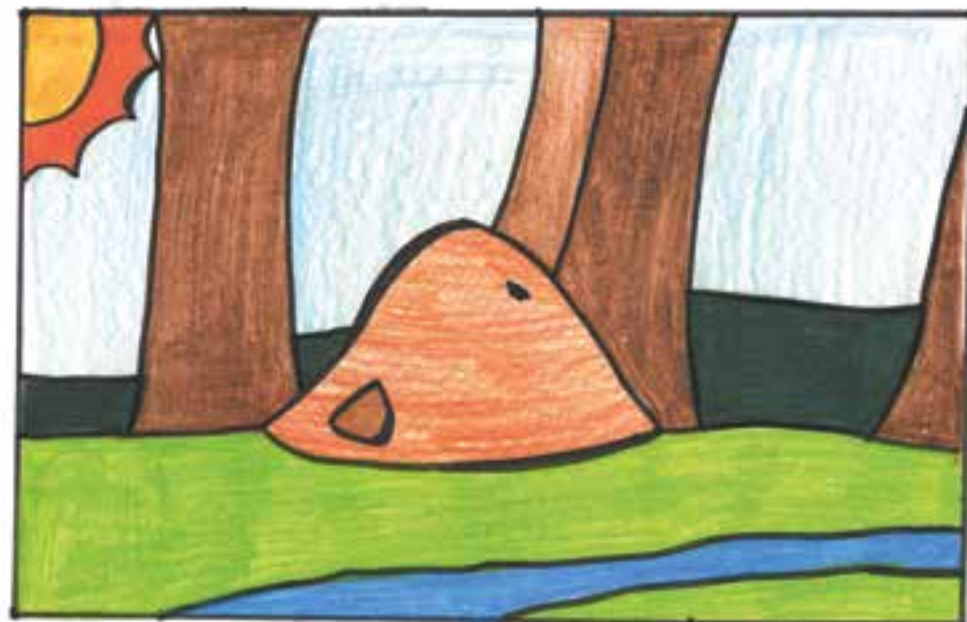

„Ano, královno, máš pravdu, jenom je nám líto našich družek, které se statečně postavily do první řady a skončily v rukou našich nepřátel. Nečeká je nic pěkného. Buď zemřou nebo budou muset sloužit jako otrokyně!“

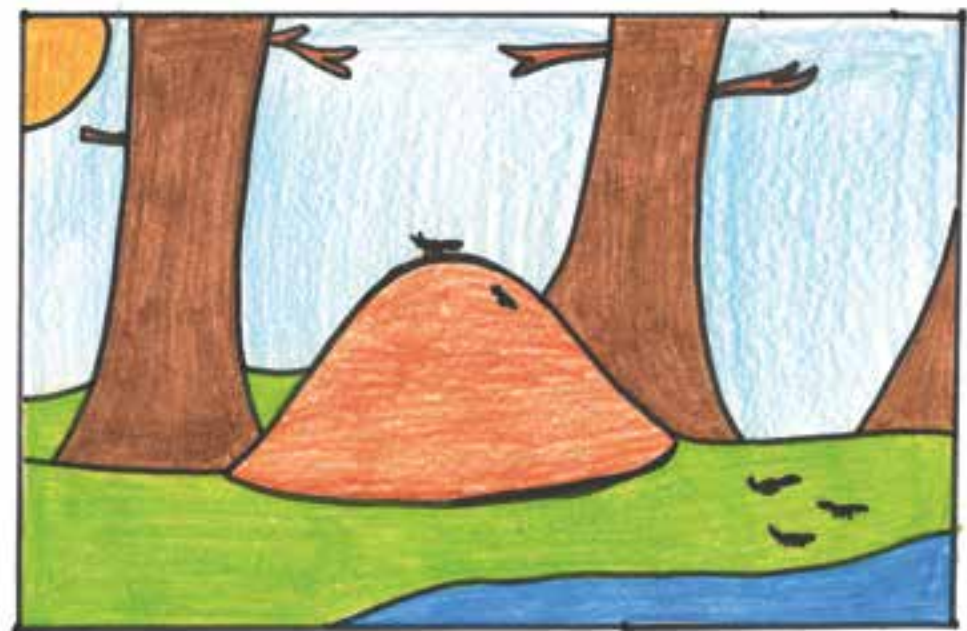
„Je to bohužel tak, nejstarší dělnice. A je to moc smutné. Bohužel – tak to naše zákony přikazují: v době boje jdou do prvních řad nejstarší dělnice a chrání tak mladé,“ řekla královna.

„Ale my dělnice to tak smutně nevidíme, je to prostě náš úkol, k tomu jsme se vylíhly a jsme pyšné na to, že můžeme chránit mraveniště,“ řekla opět nejstarší dělnice. „Nebud' už smutná, královno, a raději přemýšlej, jak dál, aby vše bylo zase jako dřív. My dělnice se postaráme o to, aby se všichni, kdo zůstali naživu, dobře najedli a byli tady v bezpečí,“ dodala ještě nejstarší dělnice a odběhla zkontrolovat, jestli všechny práce na obnově mraveniště dobře a rychle pokračují. Bylo toho mnoho, čemu se teď dělnice musely věnovat: ošetřit raněné mravence po boji, vynést ven mrtvé, sehnat pro všechny dost potravy a také léčivé bylinky pro nemocné. Musí opravit vše, co bylo poničené.

„A vyříd' poděkování všem dělnicím za jejich boj i statečnost! Já teď musím především zkontrolovat, kolik nás tu v mraveništi vlastně zůstalo. Podle toho se rozhodnu, co a jak dál.“

najdi 9 rozdílů

2. Královnino rozhodnutí

Královna začala procházet mravenišťe, aby spočítala, kolik jim vlastně zbylo vajíček, larev i kukel. Naštěstí se nepřátelští mravenci nedostali do všech komůrek – líhní, kde bylo schováno příští potomstvo. Ale přesto jich dost ubylo. Nejvíc ovšem ubylo dospělých dělnic, které ve válce bojovaly jako vojáci, a tak bude třeba získat nové. Kdo by se jinak staral o potravu a bezpečí všech?

„Nedá se dělat nic jiného,“ uvažovala královna, „než rychle naklásť nová vajíčka. Ale kolik jich vlastně ještě mohu naklásť? Je to už pár roků, kdy se konal můj svatební let, při kterém jsem dostala od samečků živou vodičku, kterou k tomu potřebuji. Protože jen z vajíček, které hned po naklazení postříkám živou vodičkou, se budou líhnout dělnice. Ty nenahradí nikdo, bez nich by mravenišťe nemohlo existovat.“

Královna si poručila vydatné jídlo, a když se posilnila, vyhledala prázdnou a čistou komůrku a začala snášet vajíčka. Bylo jich hodně.

„Teď je musím postříkat živou vodičkou, kterou mám schovanou v tělíčku ještě od svatebního letu.“ A začala snesená vajíčka postříkovat. Nebyla ještě ani z poloviny hotová, když zjistila, že už žádnou zásobu živé vodičky

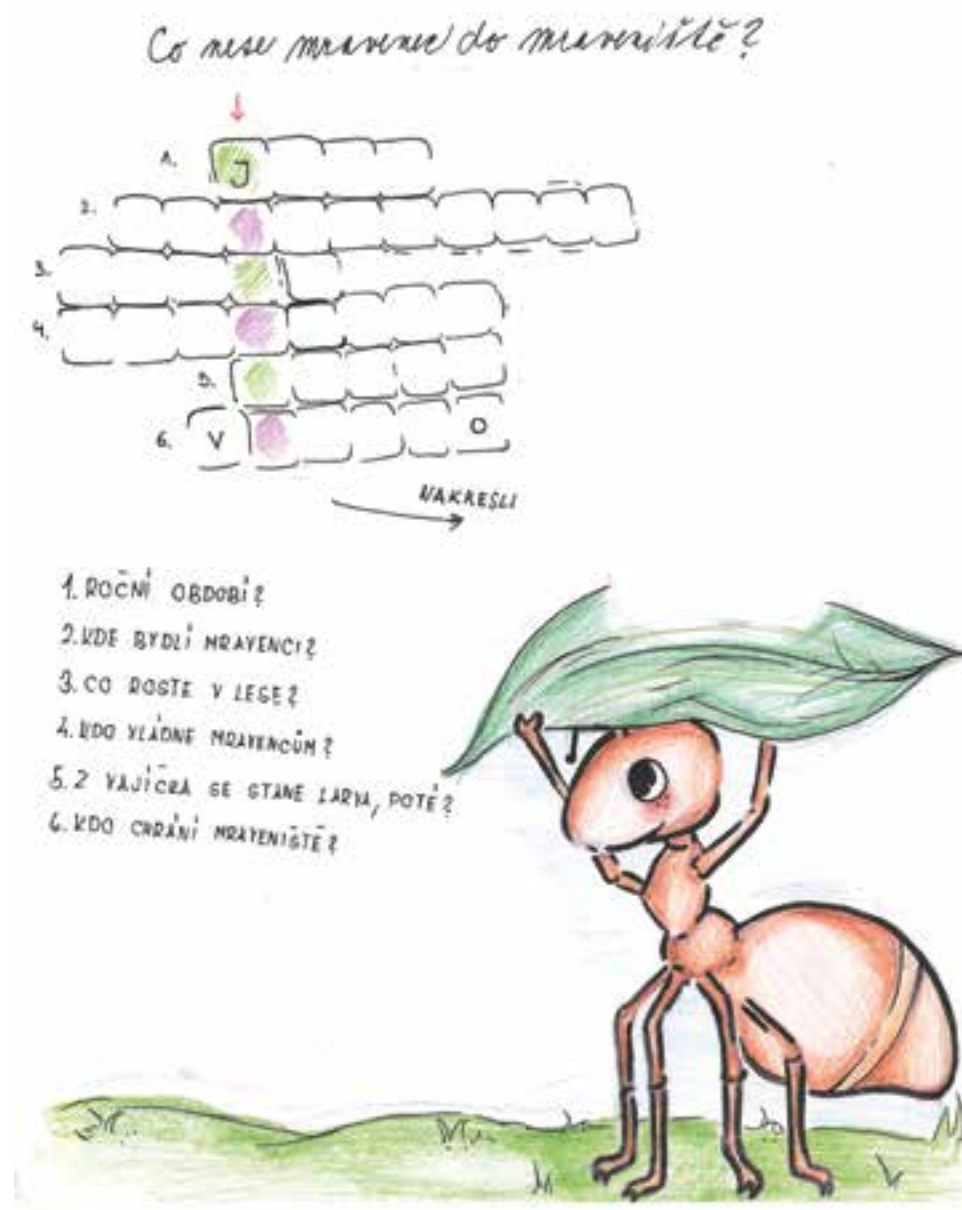
nemá. Byla z toho zděšená. Smutně si uvědomila, že brzy bude konec jejího kralování. Každá mravenčí královna může mít svatební let jen jednou v životě. Teď už může snášet jen vajíčka, ze kterých se budou líhnout samečci nebo nové královny. K tomu živou vodičku nepotřebuje. Ale kdo se o ně bude starat, když nebudou nové dělnice?

„Co teď? Nezbyvá mi nic jiného než vybrat novou královnu,“ uvědomila si.

Královna šla potom navštívit samečky. Ti bydleli v té největší komůrce, nedělali nic, jenom se pořád krmili a prohlíželi, jestli už jsou dost silní a rostou jim křidélka, aby mohli brzy z mraveniště vylézt a vylétnout na svatební let. Tolik se na to těšili! A to i přesto, že věděli o tom, co je jim předurčeno. Že potom už budou žít jen pár dnů. Nejdřív jim odpadnou křidélka a potom zahynou sami. Nebyli kvůli tomu smutní, věděli, že tak to prostě musí být a oni jsou tu jenom proto, aby své královně předali svou vzácnou živou vodičku, až vyletí za královnou na svatební let.

„Vidím, že samečci už jsou dospělí. Neměla bych proto na nic čekat a měla bych přikázat dělnicím, aby začaly připravovat chodbičky pro cestu ven.“

„Teď bych měla navštívit princezny a konečně se rozhodnout, která bude vládnout mraveništi po mně. Té pak budou muset dělnice věnovat nejvíc péče, aby mohla co nejdřív vylétnout na svatební let.“

3. Princezny

Princezny bydlely v té nejhezčí mravenčí komůrce a byly tři. Zeta, Zita a Zota. Všechny byly krásné, chytré a už dospělé. Hodně se od své královny naučily a byly připraveny nahradit ji. Každá z nich toužila být královnou, ale jen jedna mohla kralovat v jejich mraveništi.

„Bude to těžké rozhodování,“ pomyslela si královna. „Zdá se mi, že ani jedna nemá žádnou chybu. Zkusím je vyzkoušet. Ta, která bude mít nejlepší odpovědi, bude novou královnou.“

„Dcerušky mé milé, myslím, že je na čase, abych jedné z vás předala svou vládu nad naším mraveništem. Ale nemůžu se rozhodnout, která z vás bude ta nejlepší. Dám vám teď proto dvě otázky a podle toho, jak mi odpovíte, se rozhodnu.“

Princezny si stouply před královnu a roztáhly svá křídélka, aby předvedly, že jsou už dospělé a schopné létat, a také aby si královna mohla každou dobře prohlédnout. Chtěly ukázat své tělo i tvář. Jedna byla hezčí než druhá.

„Moje první otázka je taková,“ řekla královna, „kdo je pro mraveniště nejdůležitější?“

První odpověděla Zota: „Přece královna! Kdo jiný by snášel vajíčka?“

Druhá odpověděla Zita: „Přece naše dělnice! Kdo jiný by se o nás staral?“

Princezna Zeta přemýšlela nejdéle a pak řekla: „Já si myslím, že důležití jsou všichni mravenci. Co by zmožila královna bez dělnic? Ale co by zmožily dělnice bez královny, která jim říká, co mají dělat. A samečci jsou stejně důležití, protože bez nich by zase nebyly dělnice. Proto si myslím, že důležití jsou všichni.“

Královně se nejvíc líbila odpověď třetí. „Zeta má pravdu, jen všichni dohromady můžeme mít pěkný život v mraveništi. Ale uvidím, jaká bude další odpověď.“

„A teď druhá otázka: Jak byste se zachovaly, kdybych rozhodla, že nebudete novou královnou?“

První opět odpověděla Zota: „Smutkem bych zemřela!“

Zita odpověděla: „Usmrtila bych obě své sestry, abych mohla být královnou já, vždyť jsem se na to tak dlouho připravovala – bylo to snad zbytečné?“

Třetí princezna Zeta opět chvíli přemýšlela, než odpověděla: „Asi bych se s tím musela smířit, ale aby moje příprava na kralování nebyla zbytečná, opustila bych s tvým svolením mraveniště s několika samečkami a po svatebním letu bych založila nové mraveniště.“

A bylo rozhodnuto. Novou královnou bude Zeta, protože odpověděla nejlépe. Zitě a Zotě královna umožní, aby si založily nové mraveniště, někde poblíž toho jejich. Všechny tři princezny přijaly královnino rozhodnutí s radostí. Vždyť každá bude královnou!

4. Svatební let

Uběhlo několik dní. Dělnice rozšiřovaly cestičky, kterými se měly princezny a samečci už brzy dostat z mraveniště. Samečci si čistili křidélka, natřepávali je a pomalu se loučili s mraveništěm. Královna z nich vybrala ty nejsilnější, kteří měli vylétnout hned za Zetou. Ostatním samečkům řekla, že si mohou vybrat, zda se rozletí na svatební let se Zitou nebo Zotou, které se rozhodly založit nové mraveniště. Vše bylo připraveno.

„Zeto, doufám, že se po svatebním letu vrátíš k nám, jinak by naše mraveniště časem zahynulo.“

„Neboj se, královno, určitě se vrátím k nám domů a budu se snažit být dobrou královnou. Postarám se i o tebe stejně dobře, jako ses ty starala o mne.“

Teď byla královna Zata spokojená. Už se těšila, jak bude poslední dny svého života trávit v klidu a v péči nové královny. Však si to zasloužila, vládla mraveništi celých 7 roků.

Netrvalo dlouho a nastala očekávaná chvíle. U východu z mraveniště, které dělnice pro výlet královen a samečků rozšířily, se ozvalo slavnostní zatroubení – to byl pokyn pro Zetu, aby vylétla. Křidélka měla ozdobená bílým prachem, jehož vůně přivolala spoustu samečků, kteří vylétli okamžitě za ní. Byli by snad vylétli všichni, ale královna je musela zastavit.

„Zavřete vchod!“ zavelela dělnicím – strážkyním, když vylétlo dost samečků pro Zetu. Zmatení samečci marně naráželi do dělnic, aby je pustily ven.

„Samečci, nebojte se, na vás se taky dostane. Rozdělte se teď na dvě skupiny. Jakmile vylétne princezna Zita, může za ní polovina z vás vylétnout. Ta druhá počká, dokud nevylétí princezna Zota. Přeju vám všem šťastný let!“ zavolala královna.

„Teď už jen mohu čekat, že všechno dobře dopadne a Zeta se k nám brzy vrátí,“ pomyslela si královna a přikázala dělnicím – strážkyním, aby východ – nyní už vchod do mraveniště pro novou královnu dobře hlídali a nikomu jinému než nové královně nedovolili do mraveniště vlézt.

„Konečně si mohu odpočinout a zavzpomínat na svůj svatební let. Ten se vydařil, vždyť jsem živou vodičku od samečků dokázala uchovat ve svém těle celých 7 dlouhých roků.“

Když všichni samečci, kteří se rojili kolem třech princezen, vyčerpali své zásoby živé vodičky, byli velmi unaveni. Jejich křídélka teď byla polámaná, jak do sebe při rojení navzájem naráželi. Už nemohli déle létat a taky vlastně neměli proč. Svůj úkol splnili a brzy usnou věčným spánkem.

5. Princezny Zota a Zita

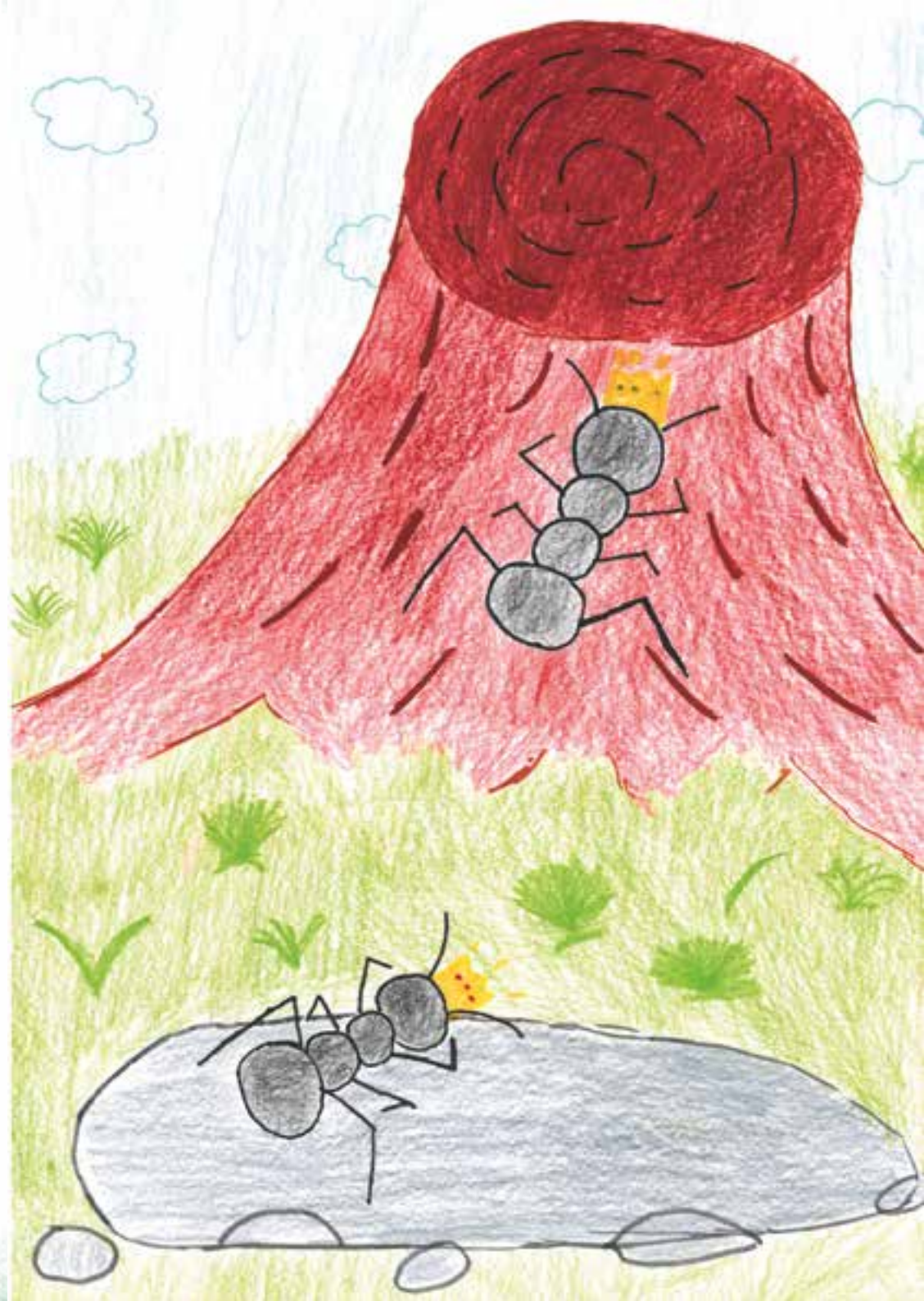

Princezna Zota byla velice spokojená. Nebude sice královnou v mraveništi, kde se narodila, ale ona si přece může najít nové místo a tam také založit nové mraveniště. Rozletěla se nad loukou a hledala vhodné místo. Hledala dlouho a stále nemohla najít takové, které by se jí líbilo. Už byla velmi unavená a měla strach, aby ji při hledání nesezobl nějaký pták. Konečně uviděla na okraji louky velký plochý kámen a zalétla k němu.

„To by mohlo být dobré místo pro mraveniště, kámen by ho ukrýval, a navíc je svou nejširší stranou natočený k jihu, takže sluníčko ho ohřívá a v mraveništi by bylo teplo. Musím místo pod kamenem i kolem něj pořádně prozkoumat.“

Když Zota zjistila, že louka sousedí s lesem, kde bude jistě hodně potravy pro mravence, a neviděla v blízkosti kamene žádné další mraveniště, rozhodla se, že tam snese první vajíčka a pak se uvidí.

Princezna Zita také hledala místo pro založení nového mraveniště a najednou uviděla Zotu, která právě vlezla pod velký plochý kámen.

„To si Zota vybrala pěkné místo, docela jí ho závidím. Chtěla bych taky takové, ale obě tam asi být královnami nemůžeme, tak musím hledat dál.“ Pak si všimla, že neda-
leko Zotina nového mraveniště zůstal velký pařez po ská-
ceném stromu. „To by taky nebylo špatné místo,“ řekla si Zita. „A navíc bychom byli sousedé se Zotou, to není
vůbec špatné, zkusím to místo taky prozkoumat. A dala se do zkoumání. Protože nezjistila nic, co by mohlo bránit
založení nového mraveniště právě na tomto místě, roz-
hodla se, že tady bude její nový domov.“

Bludiště
Pojmenujte princezny podle jejich mravenišť...

6. Princezna Zeta

To bylo radosti, když se princezna Zeta – teď už vlastně královna Zeta – vrátila zpět do mraveniště. Zeta měla tělíčko plné živé vodičky od samečků, a tak už nikdo v mraveništi neměl obavy o to, zda jejich mraveniště přežije. Zeta hned vydala první příkazy:

„Dělnice, prosím, nejdříve zajistěte hlídání vchodu do mraveniště, aby k nám nemohl žádný nepřítel, a hned potom je potřeba vyčistit první komůrku, kam snesu první vajíčka. Jakmile s tím budete hotovy, dejte mi vědět, abych mohla začít snášet.“ Potom zašla za starou královnou.

„Královno matko, chci se jen ujistit, jestli je o tebe dobře postaráno.“

Doufám také, že mi budeš z počátku mého kralování dobře radit. Můj svatební let se vydařil a věřím, že i Zita a Zota najdou nové domovy.“

„Mám se moc dobře,“ odpověděla stará královna, „a z tebe mám velikou radost. Jsem ráda, že jsem za novou královnu vybrala právě tebe. Ale teď už se nezdržuj, dělnice volají, že první komůrka je připravená pro tvou první snůšku, tak můžeš začít. A nezapomeň první vajíčka postříkat živou vodičkou, protože jen z takto oplodněných vajíček se mohou líhnout nové dělnice, které teď potřebujeme ze všeho nejvíc!“

Královna Zeta odešla do připravené komůrky. Věděla, že snášení vajíček je namáhavé, proto se ještě předtím zbavila svých křidélek a snědla je, protože v nich je mnoho výživných látek a ona je bude moc potřebovat. O další potravu se již postarají dělnice.

Zeta nakladla prvních 30 vajíček. „Pro dnešek to stačí, teď je postříkám živou vodičkou. Zítra budu pokračovat a stejně tak každý další den, dokud jich nebudou plné komůrky. Pak už se o vajíčka budou starat dělnice. Budou je opečovávat, obracet, zahřívat. Já si teď musím odpočinout.“

7. Ach, ty úžasné dělnice

Nejstarší dělnice se už těšila na to, jak jim brzy přibudou mladé. Vždyť v mraveništi je pořád tolik práce a ve válce dost dělnic ubylo. Musí všechno zatím zvládnout samy, ale brzy už bude líp!

Vybrala několik mladších dělnic a přikázala jim: „Vy se budete starat jen o královnu Zetu. Dbejte na to, aby měla stále dost potravy a měla čisté komůrky ke kladení vajíček. To bude vaše jediná práce.“

Další skupině dělnic nařídila: „Vy se budete starat o nakládaná vajíčka. Doufám, že máte ve svém tělíčku dost nastřádané potravy, kterou budete předávat nejdříve vajíčkům, později larvičkám. Dělejte to pečlivě, aby nám brzy přibylo co nejvíc pomocnic a vy si mohly trochu odpočinout. Vaše práce teď bude ta nejdůležitější v celém mraveništi.“

Nejstarší dělnice odešla zkontrolovat, jak se daří ostatním.

Dělnice – stavitelky právě hloubily cestičky k novým komůrkám. „Stačí, když bude komůrek asi čtyřicet. Každých pět týdnů se nám totiž uvolní komůrky vylíhnutím nových dělnic a bude stačit, když pak uvolněné komůrky a cestičky k nim jenom vyčistíte pro novou snůšku. A musím vás pochválit, jde vám to dobře!“

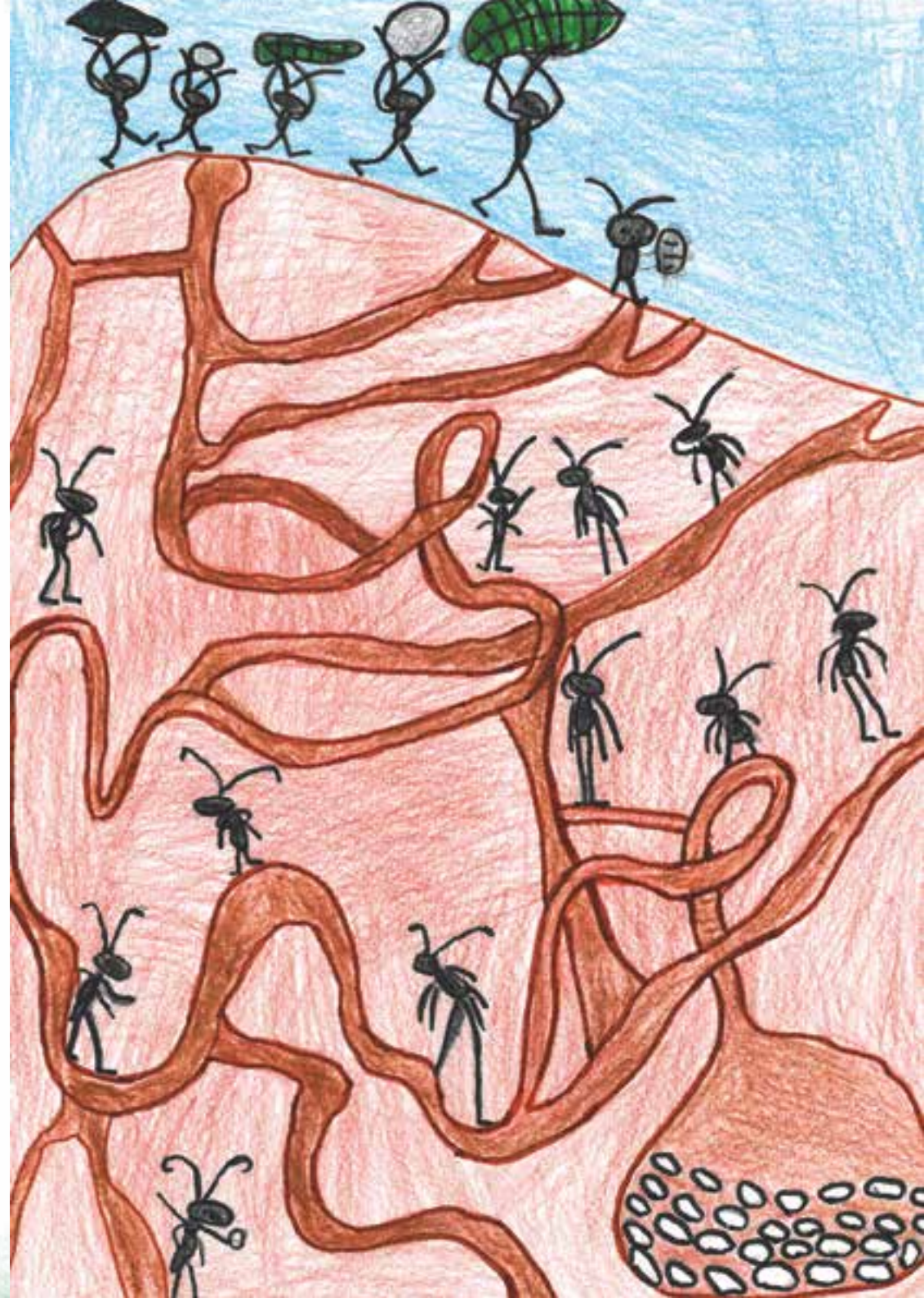
Stejně pochválila i ostatní dělnice, to aby jim dodala chuti do práce.

Dělnice – ošetřovatelky nanosily do mraveniště hodně léčivých bylin, kterými ošetřovaly rány dělnicím – vojákům. Rány se hojily dobře a většina raněných už byla zcela zdravá a mohla zase pracovat. Tělíčka těžce raněných, které se nepodařilo ošetřovatelkám zachránit, vynášely z mraveniště a pohřbívaly je.

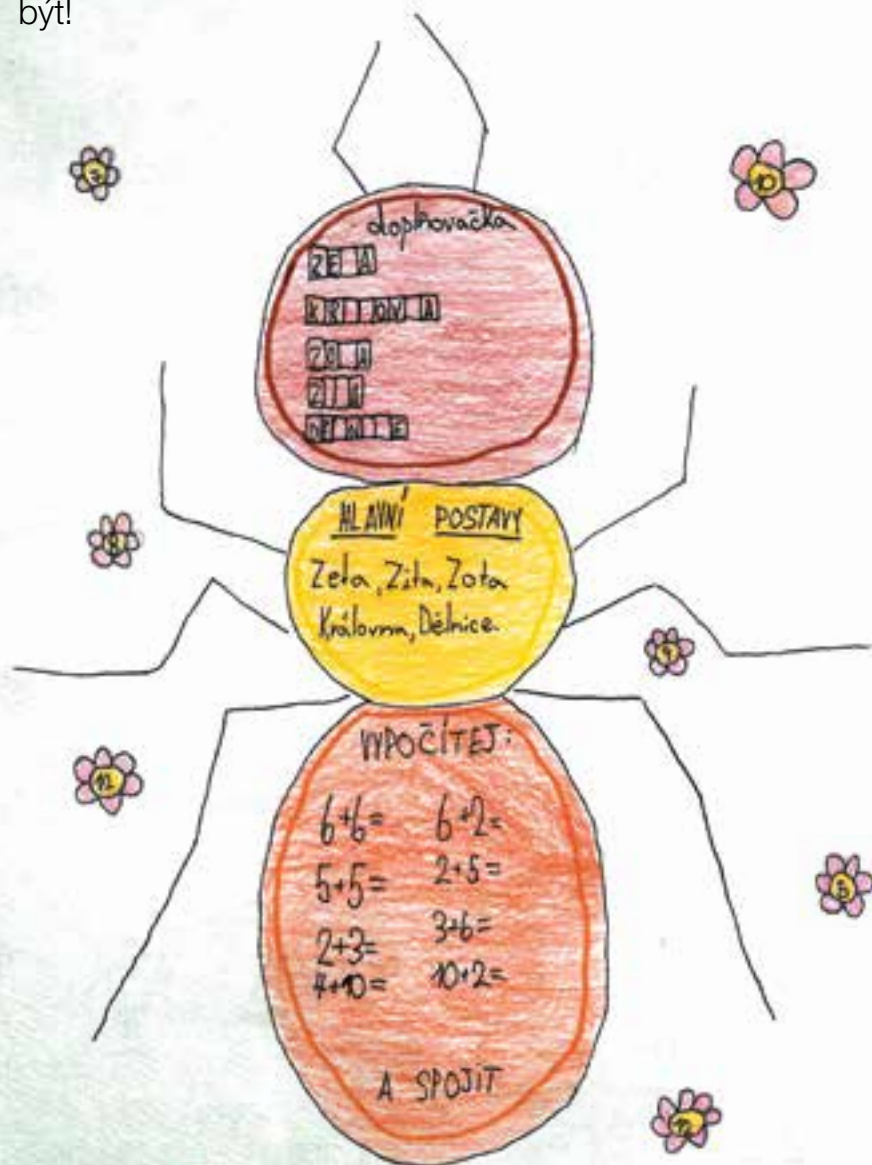
Dělnice – strážné neustále prohlížely stěny mraveniště, jestli jsou dost pevné. Poslouchaly u nich, jestli neuslyší z venku zvuky, které by znamenaly, že je tam nějaký nepřítel. Také zjišťovaly, je-li v mraveništi dost teplo a vlhko, aby se z vajíček brzy vylíhli noví mravenečci.

Dělnice – průzkumnice opatrně vylézaly z mraveniště a hledaly potravu pro všechny, teď hlavně medovici pro vajíčka. Měly štěstí, v okolí mraveniště bylo hodně rostlin, na nichž se medovice nacházela. A až jí bude málo, pochyťají mšice, přenesou je na rostliny, které mají mšice rády, a ony jim za to budou poskytovat medovici. Vždy, když našly hodně potravy, označily zpáteční cestu do mraveniště tak, aby ji dělnice – krmičky ucítily a vydaly se po ní pro nalezenou potravu.

Dělnice – krmičky se vydávaly pro potravu ihned, jakmile jim průzkumnice oznámily, že mají k potravě označenou cestu. Potravu si ukládaly do zvláštního místa na těle, a když bylo plné, vracely se do mraveniště nakrmit všechny potřebné. Potravu jim předávaly ústy.

Nejstarší dělnice byla velmi spokojená. Nemusí se bát předstoupit před novou královnu, až se jí Zeta zeptá, jak to všechno dělnice v mraveništi zvládají. Královna může být klidná a starat se jen o kladení vajíček. Tak to má přece být!

8. Poplach v mraveništi

Dny ubíhaly, léto vrcholilo a v mraveništi už přibyla spousta mladých dělnic. Život v mraveništi se zdál být v pořádku.

Jednoho dne však dělnice – strážné uslyšely, jak někdo obchází kolem mraveniště. Byly to těžké kroky. To znamenalo, že se jedná o někoho velkého. Určitě nejde jen o nějaký jiný zvědavý hmyz. Proto rozkázaly, aby všichni v mraveništi ihned ztichli a ani se nehýbali. Vmžiku byl v mraveništi klid, všichni mravenci zůstali stát a se strachem poslouchali ty zvláštní kroky.

Pak zašeptala stará královna: „Ty zvuky znám, to je žluna, velký šedo zelený pták s červenou čepičkou na hlavě. Má velice dlouhý jazyk a ráda ho strká všude, kde vysílí nějaké červíky, larvy a taky mravence. Na ten svůj dlouhý jazyk si je nalepí a pak s chutí sní. Musíme zůstat tiše a nehýbat se, aby si myslela, že mraveniště je prázdné. Všichni se teď ale rychle stáhněte doprostřed mraveniště, rychle!“

Sotva to stará královna dořekla, objevil se ve vchodu do mraveniště dlouhatánský jazyk a hýbal sebou na všechny strany. To už se ale mravenci stačili stáhnout do středu mraveniště na velkou hromadu a doufali, že tam žluna svým jazykem nedosáhne. Když žluna ve vchodu nic

nenášla, začala to zkoušet v několika stěnách mraveniště. Vždy za sebou nechala velikou díru, ale ani jednou se jí nepodařilo nalapat na svůj jazyk nějaký úlovek. Řekla si, že mraveniště je asi opuštěné, a odlétla.

Ještě dlouhou chvíli byli mravenci zticha, a když už se chtěli konečně vrátit na svá místa, najednou se začalo cosi dít u vchodu do mraveniště. Ale byly to jen dělnice – krmičky, které přinášely do mraveniště novou potravu.

„Copak vy jste neviděly tu žlunu?“ ptali se ostatní mravenci.

„Viděly. A měly jsme velký strach nejen o sebe, ale i o vás. Naštěstí jsme se stihly schovat pod veliký list lopuchu. Teprve když odletěla, rychle jsme se sem vrátily. Ale nemějte strach, odletěla daleko k nějakému stromu a tam klovala a klovala – asi našla dost potravy, takže bude sytá a k nám se nevrátí.“

„Všichni jste se chovali výborně,“ řekla královna Zeta. „Nejvíc musím pochválit dělnice – strážné, že nás včas na žlunu upozornily, a také dělnice – krmičky, že dokázaly přinést do mraveniště tolik čerstvých dobrot, přestože jim hrozilo velké nebezpečí. Zato si teď uděláme pořádné hody, všichni si to jistě zasloužíme!“

Jak se jmenuje
ptaček?

Je žlutý s
červeným
semenem, žije
se mravenci,
ma' dlouhý ja-
syk a žije
nejvíce ve
Střední Evropě.

Jak se jmenuje
domov mravenců?

Jak se jmenuje
bábe' princezny?

Zoba
Zoba

9. Mravenec poutník

Léto pomalu končilo. Teď měly dělnice – krmíčky a zásobovačky nejvíc práce. Během podzimu budou muset nanosit do mraveniště velké zásoby. Co když bude zima dlouhá? Mravenci sice skoro celou zimu prospívají zimním spánkem, ale občas je hlad probudí a oni se musí trochu najíst a pak zase spí dál. Hodně jim v tom pomáhaly dělnice – průzkumnice, které vyhledávaly a označovaly cestičky k mravenčí potravě. Dělnice – strážkyně pečlivě střežily vchod do mraveniště, celé ho neustále procházely, aby zjistily, zda někde něco není v pořádku.

Až úplně vzadu mraveniště se začaly hromadit kupy semínek, uschlých tělíček drobného uhynulého hmyzu, zbytků ovoce a dalších zásob, které mravencům umožní přežít zimu.

Dělnice – stavitelky už sice nehloubily nové komůrky, ale musely prohlédnout a dobře utěsnit všechny trhliny a skulinu v mraveništi a celé ho zateplit tak, aby jim neublížila zima ani mráz.

Královna Zeta se rozhodla, že už přestane snášet nová vajíčka. Kdo by se o ně staral, když všichni budou celou zimu spát? A tak jen kontrolovala, zda je vše v mraveništi tak, jak má být.

Čas teď ubíhal rychle, dny byly stále kratší, noci delší. Sluníčko vycházelo stále později, zato spát chodilo čím dál dřív. Prostě se neúprosně blížila zima.

Jednou navečer, když už byla skoro tma a dělnice – strážkyně uzavíraly vchod do mraveniště, všimly si, že nedaleko leží nějaký cizí mravenec. Zavolaly průzkumnice. Ty zjistily, že mravenec sice žije, ale už málo dýchá. Zavolaly královnu, aby rozhodla, co s cizincem.

„Vypadá jako nějaký náš příbuzný,“ řekla královna Zeta, když si ho prohlédla. „Ale je hrozně zubožený! Ať ho dělnice – ošetřovatelky odnesou k nám na ošetřovnu a zkusí ho uzdravit!“ rozhodla.

A tak se mravenec – poutníček dostal konečně do bezpečí. Když mu bylo lépe, navštívila ho sama královna Zeta.

„Copak ty jsi vlastně zač?“ zeptala se. „Ráda bych se o tobě něco víc dozvěděla, než se rozhodnu, co s tebou dál uděláme. Pověz mi o sobě!“

„Jsem mravenec – poutníček. Putuji po světě už dlouho a leccos jsem viděl a zažil. Než jsem se stal poutníčkem, žil jsem v mraveništi v jedné veliké zahradě. Stejně jako vy. Byl jsem průzkumníkem, a tak vím, že tam bylo mnoho vynikající potraviny, ke které jsem dělnicím – sběračkám označoval cestu.“

Na jednom takovém průzkumu jsem uslyšel zvláštní ptačí zpěv – vi-vi-vi-vi-vi – a ten se pořád opakoval a bylo ho slyšet čím dál blíž. Ale žádného ptáka jsem neviděl. V té době byla zrovna spousta dělnic – sběraček venku a já je chtěl varovat, aby se buď schovaly, anebo utíkaly domů. Ale to už bylo pozdě.

Na kmeni stromu seděl hnědošedý pták, barva jeho peří byla úplně stejná jako kmen stromu, proto jsem si ho nevšiml dřív. Byl to krutihlav. Ten si dokáže na svůj dlouhý jazyk nachytat třeba 150 mravenců najednou. Když viděl, že se běžíme schovat do mraveniště, slétl ze stromu a začal mraveniště rozhrabovat a chytat mravence. To mu ale nestačilo, tak zavolal ještě i svou samičku, aby se také přišla nakrmit. Já jsem se zatím schoval pod kámen a zůstal tam tak dlouho, dokud oba ptáci neodletěli. To už bylo naše mraveniště úplně zničené a nikde ani mraveneček. A tak jsem se vydal na cestu a doufal, že brzy najdu nějaké příbuzné, kteří mne přijmou mezi sebe.“

„To je smutný příběh,“ politovala královna Zeta mravence – poutníčka. „Nebezpečí na nás číhá všude a my musíme být pořád velmi opatrní. Jestli chceš, můžeš u nás zůstat, jak dlouho budeš chtít, než se úplně uzdravíš. Ale něco mi za to slíbíš. Každý večer před spaním nám budeš vyprávět o tom, co jsi ve světě zažil. Souhlasíš?“

„Jak by ne, moc ti děkuji, královno,“ řekl mravenec – poutníček s radostí. „Stejně nás teď čekají dlouhé podzimní

večery, tak snad vás při tom trošku pobavím,“ těšil se a už přemýšlel, kterým příběhem začne.

Když večer zavřeli strážní vchod do mraveniště a všechny večerní práce byly hotové, sesedli se mravenci kolem královny, vedle níž už čekal i mravenec – poutníček. A tak začal vyprávět.

MRAVENEČEK POUTNÍČEK

MRAVENEČEK POUTNÍČEK
ZTRATIL SVŮJ DEŠTNÍČEK
PROTOŽE VENKU HODNĚ PRŠELO
TAK SE MU NIC NECHTĚLO
TAK SI U MRAVENIŠTĚ SEDNUL
NA PĚIRODU SE SPOLEHNUL
TAM HO MAŠLY DĚLNICE
A DALI HO DO MRAVENČÍ NEMOCNICE
TAM SE VZBUDIL
PROMLUVIL
VŠECHNY KOLEM POZDRAVIL
A SVĚMI HISTORKAMI JE POBAVIL

10. Co vyprávěl mravenec – poutníček

„Jednou jsem se na svých cestách dostal až do země, kde žijí mravenci z rodu *Atta*. To jsou jedni z nejúžasnějších mravenců na světě. Žijí v tak obrovských mraveništích, že si to ani neumíte představit. Do mraveniště putuje neustále zástup mravenců – sběračů, kteří tam nesou kusy listů a květů.

Jejich dělnice – stříhačky rozkousají v mraveništi svými obrovskými kusadly donesené listy na malinké kousíčky a vytváří z nich hromady. Na těch hromadách pěstují zvláštní houbu, která je jedinou jejich potravou. Proto se o houbu velice pečlivě starají, je to pro ně úplný poklad.

Když jsem pozoroval nekonečný průvod sběračů, všiml jsem si, že na kousku listu, který nese jeden mravenec, sedí malinká dělnice. A na dalších listech také. Dozvěděl jsem se, že je to vlastně jakási hlídačka, která se stará o to, aby na list neusedla muška – hrbilka. To by bylo neštěstí pro mravence, protože kdyby se podařilo této mušce naklást vajíčko na list, jeho larva by se okamžitě nastěhovala do hlavy mravence, tam mu všechno vyžrala a mravenec by se zhroutil. Ona by se pak v jeho prázdné hlavě zakuklila a z kukly by se vylíhla nová muška. Zvláštní, vidíte?“

Mravenci poslouchali a žasli.

„A co teprve takoví termity,“ pokračoval mravenec – poutníček, když viděl, jak mu všichni naslouchají.

„Jednou jsem narazil na velikánský průvod mravenců. Pochodovali v řadách jako vojáci, v každé řadě jich bylo víc než 20 a těch řad bylo nekonečně. Když konečně přešli, vydal jsem se za nimi. Asi jdou do nějakého boje, když jsou seřazeni jako vojáci, pomyslel jsem si. Ale kdepak! Všichni nakonec zmizeli ve škvíře na kmeni stromu. A tam pod ním měli dobře ukryté své hnízdo.

Termity staví obrovské stavby vysoké až několik metrů. Ale kdo by si myslel, že v nich bydlí, mýlil by se. Tyto stavby jim slouží jen jako ochrana jejich podzemního hnízda a slouží jim k větrání a udržování tepla a vlhka.

Oni vlastně termity nejsou mravenci, ale jsou jim velice podobní tím, jak žijí, a tím, jak vypadají. Proto si všichni myslí, že jsou to mravenci. Ale v každém případě jsou úžasní. I když lidé jim často říkají vsekazi, protože dokážou zničit hodně dřeva. Mají i podobné nepřátele jako mravenci. Největší z nich je mravenečník, zvíře s dlouhým rypákem a ještě delším jazykem. Když najde termity hnízdo, rozhrabe je svými silnými drápy a potom si termity nalepuje na jazyk po stovkách.

Zjistil jsem, že na světě je mnoho druhů mravenců a každý druh umí něco, co ten jiný neumí. Tak třeba jsou mravenci, kteří se stále přemísťují z místa na místo za potravou a nemají vlastní mraveniště. Narazí-li po cestě na překážku, dokážou ze svých těl postavit živý most, po kterém přejdou. Když se chtějí utábořit, udělají ze svých těl uzavřenou hradbu, uprostřed ní je královna a mladí.

Jednou jsem pozoroval mravence, kteří chtěli vybrat z vosího hnízda larvy, které jim velice chutnají. Ale vosí hnízdo bylo moc vysoko. Pro mravence to ale nebyla žádná překážka. Postavili vysoký most ze svých těl tak, že jeden se zaháknul za druhého, druhý za třetího a tak pořád dál, dokud nepostavili tak dlouhý most, aby na vosí hnízdo dosáhli a pak ho vybrali. Někteří mravenci se pomocí živých mostů ze svých těl dokážou přesunout i přes vodu, na kterou při cestě narazí. A jiní mravenci zase dokážou postavit mosty z hlíny a vlastních slin.“

„To jsou tak zajímavé věci,“ řekla stará královna Zata.
„Mravenci jsou prostě úžasní!“

„Ano, všechno je to velice zajímavé, ale nás zítra čeká hodně práce, začneme připravovat mraveniště na zimu,“ řekla mladá královna Zeta. Ty jsi měl, poutníčku, vlastně štěstí, že jsme tě našli ještě před uzavřením mraveniště. Zítra už by ses k nám nedostal.“

„Tak, a teď všichni spát, zítra nám může poutníček zase vyprávět.“

KŘIŽOVKA

Vyškrtěj slova jak jdou za sebou ve směru →

A ze zbylých písmen doplňte tajenku:

TAJENKA: Byli by snad vyletěli všichni.....

S	T	A	V	I	T	É	A	Á	Ú	T	O
L	M	R	A	V	E	N	I	Š	T	E	B
Z	I	T	A	E	Z	O	T	A	K	Z	E
V	A	J	Í	Č	K	O	R	N	E	K	T
Ž	I	V	O	T	Á	K	R	Á	L	O	V
O	V	O	C	É	L	A	R	V	A	L	L
O	J	Í	D	L	O	V	V	A	J	Í	Č
Ď	Ě	L	N	I	C	E	N	Ď	R	U	Ž
K	U	K	L	A	A	P	O	T	R	A	V
E	P	O	U	S	T	E	V	N	Í	Č	E
S	A	M	E	Č	E	K	U	Z	Á	S	O
Z	Á	K	O	N	S	M	R	A	V	E	N
P	O	Ř	Á	D	E	K	E	S	O	U	B
Ú	K	O	L	L	P	R	I	N	C	E	Z
P	L	Á	S	T	E	V	A	Ú	S	I	L
A	R	O	N	E	C	S	V	O	J	Á	C
A	S	V	Ě	T	V	I	P	Ř	Í	B	

stavitelé
auto
mraveniště
boj
zita
zota
zeta
vajíčko 2x
nektar
život
královna
ovace
larva
let
jídlo
dělnice
družka
okna
potrava
poutník
sameček
zásoba
zákon
mravenec
přádek
souboj
úkol
princezna
pláštěv
ústi
konec
rectiny

11. Mraveniště v zimě

Když mravenci – stavitelé ohlásili, že všechny stěny mraveniště jsou dobře utěsněné a zateplené, strážné uzavřely vchod. Letos už nikdo z mraveniště nemůže ven a snad se nikdo cizí ani nedostane dovnitř.

Večer se mravenci zase shromáždili kolem královen a poutníčka, aby si vyslechli další příběhy.

„Jestlipak se podařilo i mým princeznám Zitě a Zotě založit nové mraveniště?“ přemýšlela nahlas stará královna.

„Říkáš Zita a Zota?“ zeptal se poutníček. „Vzpomínám, kde jsem ta jména slyšel. Už vím, taková jména mají mladé královny v mraveništích nedaleko vašeho. Každá už snesla asi 150 vajíček a docela se jim daří.“

„To jsi mi udělal radost!“ zvolala stará královna. „Doufám, že to tak bude i nadále.“

„I já mám radost, že se mým sestrám dobře daří. Snad i ony přežijí zimu v klidu. Na jaře totiž musíme naklást vajíčka jak nových královen, tak i samečků,“ řekla mladá královna Zeta. „Když si vzpomenu na náš poslední souboj s cizími mravenci, ještě se celá roztřesu. Co kdyby nás zase nějakí napadli? Musíme mít v zásobě nové královny a samečky.“

„Kdysi jsem viděl, jak ohniví mravenci napadli jiné mraveniště. Nejdřív jim ucpali východy, a tím je odřízli od potravy. Když se napadeným mravencům podařilo vchody obnovit a otevřít, ohnivci začali přepadat jejich dělnice – sběračky a znemožnili jim návrat domů. Chtěli prostě mraveniště vyhladovět. Radím vám, abyste na takové nebezpečí byli pořád připraveni,“ radil poutníček.

„A teď vám budu vyprávět jeden moc zajímavý příběh. Jestlipak jste někdy viděli auto, loď nebo dokonce letadlo? Já jsem se totiž pomocí nich vždy dostal hodně daleko a pak zase zpět. Lidé je totiž používají k cestování. Tak mne jednou napadlo, že bych to mohl zkusit taky.

Poprvé to bylo tak, že jsem si vlezl mezi bedničky ovoce, které lidé nakládali na veliké auto, a já si řekl, že bych se s nimi mohl svézt. Tak jsem se dostal do dalekých severních krajin. Ale rychle jsem se s tím autem zase vrátil, protože mi tam byla zima.

Jindy jsem to zase zkusil na lodi, co plula po veliké řece. Ale cesta trvala moc dlouho a já neměl co jíst.

Nejrychlejší cestování však bylo letadlem. To jsem si vlezl do boty jednomu člověku, který chtěl letadlem letět. Viděl už někdo z vás takové letadlo?“

Poutníček se rozhlédl kolem sebe, protože mu nikdo neodpovídal. Zjistil, že všichni už spí a že vlastně nemá komu vyprávět. Tak se přidal k hromadě spících mravenců, zavřel oči a brzy usnul také.

A my je necháme, ať se hezky vyspí a šťastně přežijí celou zimu.

VYLUŠTI TAJENKU

1. USNOUT VĚČNÝM...
2. ŽIVÁ...
3. JAK SE JMENUJE KRÁLOVNA
4. JMÉNO BUDOUCÍ KRÁLOVNY JE?
5. ZETA MĚLA KŘÍDLA OZDOBENÁ BÍLÝM...
6. -
7. KDO ROZŠÍŘOVAL CESTIČKY?
8. -
9. CO SI ČISTILI SAMEČCI?
10. KDO MARNE NARAŽEL DO DĚLNIC?
11. CO BY ČASEM ZAHYNULO, KDOBY SE ZETA NEVRÁTILA ZE SVATEBNÍHO LETU?

Úkol: Víš, kolik nohou má mravenec? Na kterém obrázku má mravenček chybný počet nohou?

Báseň s ilustrací k předmluvě

„Mravenček“

Zatoulal se mravenček,
v mraveništi poplach zni,
do hledání pustili se všichni jeho příbuzní.

Mravenček zatím v lese objevil kus klacíku,
bude dobrý k vylepšení společného přibytku.

I když sám má síly hodně,
domů přesto pospíchá,
sám jej totiž neunes,
je to tíha velká.

Domů běží plný dojmů,
neskrývá své nadšení,
z dálí přítom jasně vidí usilovné hemžení.

Volá na své kamarády,
mává na ně,
těší se,
jak jim jistě záhy poví o své cestě po lese.

V jednotě je jejich síla,
týmový duch vítězí,
spolupráce není věda,
je k přežití nutností.

Autoři ilustrací

Julie Rezáková, Kristýna Vajdová, Barbora Vozničková,
Nikola K. Žabenská, Lukas Štrkač, Tamara Kypúsová,
Klára Máchová, Michal Prokš, Sára Nováková,
Dorota Hodaňová, Johana Münsterová, Marek Matula,
Adéla Polachová, Barbora Doubková, Adéla Šandriková,
Karolína Kaloková, Ema Peichlová, Tamara Pastuszková,
Michaela Zátopková, Nela Nyklová, Robert Hopjan,
Elena Pastrňáková, Růžena Konečná, Veronika Gillová,
Bára Solnická, Zuzana Švrčinová, Patrik Král,
Vendula Niklová

PŘÍBĚH JEDNOHO MRAVENIŠTĚ

Vydavatel: Moravskoslezský kraj

Autorka textů: Stanislava Bártová

Redakční zpracování: odbor životního prostředí a zemědělství

Realizace a design: Agentura API s. r. o.

© 2022

Krajský úřad – Moravskoslezský kraj
28. října 117, 702 18 Ostrava

Tel.: 595 622 222

Fax: 595 622 126

E-mail: posta@msk.cz

www.msk.cz

ISBN: 978-80-7576-061-6